

ПАПУЛЯРЫЗАЦЫЯ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ З ДАПАМОГАЙ ІНТЭРАКТЫЎНЫХ ІНСТРУМЕНТАЎ

Рабычына Г.С.

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь*

Албурт А.А. – старшы выкладчык

Мэта работы – прыцягнуць увагу моладзі да беларускай мовы. У межах даследавання была прааналізавана распаўсюджанасць ужывання беларускай мовы ў паўсядзённым жыцці і медыясферы, праведзены інтэрв'ю з прадстаўнікамі арганізацый, якія вядуць камунікацыю з грамадскасцю на беларускай мове, а таксама ў людзей, якія выкарыстоўваюць беларускую мову ў якасці асноўнай, каб зразумець, як можна павысіць працэнт выкарыстальнікаў мовы. Галоўнай задачай было павялічыць цікавасць моладзі да вывучэння і ўжывання беларускай мовы і прыцягнуць увагу замежнікаў да беларускай культуры. Каб выканаць задачу былі складзены карта-маршрут па месцах, звязаных з беларускай культурай, дзе можна пачуць беларускую мову, і парны падарожны даведнік на дзвюх мовах (беларускай і англійскай). Таксама быў створаны Telegram-канал, на якім можна знайсці падборкі музеяў, кафэ, рэстаранаў, бібліятэк, дзе можна пачуць беларускую мову, ақунуцца ў беларускую культуру; анонсы мерапрыемстваў, рэсурсы, якія дапамогуць падняць узровень гутарковай мовы. Навуковая праца накіравана на павелічэнне распаўсюджвання беларускай мовы, падтрымку тых, хто яе актыўна выкарыстоўвае, і на павышэнне пазнавальнасці мовы і традыцый сярод замежнікаў.

Сёння ўзнікае пытанне: ці жывая беларуская мова за межамі падручнікаў, заняткаў, экзаменаў? Чалавек, які жыве толькі ў рускамоўным асяроддзі і не вельмі дасведчаны ў справах беларускай мовы, дакладна адкажа «не». І часткова будзе мець рацыю: па выніках апытання сярод амаль 250 жыхароў Мінска у рэальнай практыцы мова выкарыстоўваецца абмежавана: 60,2% ужываюць яе толькі на занятках, 28,9% – калі навакольныя гавораць па-беларуску, і толькі 9,8% размаўляюць на ёй пастаянна. Тым не менш 83,3% рэспандэнтаў сцвярджаюць пра веданне людзей, якія выкарыстоўваюць беларускую мову ў паўсядзённым жыцці, што сведчыць пра яе жывую, хоць і не масавую прысутнасць. Калі ж разглядаць зацікаўленасць у вывучэнні мовы, культуры, можна ўбачыць зусім іншыя лічбы: амаль 71% абралі максімальны або высокі ўзровень зацікаўленасці культурай і 56% – мовай. Гэта падкрэслівае разрыў паміж зацікаўленасцю і рэальным выкарыстаннем. Але на пытанне, чаму беларусы не выкарыстоўваюць беларускую мову, 45% рэспандэнтаў не змаглі адказаць. Веданне аб месцах, дзе можна пачуць беларускую гаворку ў публічнай сферы, абмежавана: 62,6% не ведаюць такіх устаноў, і толькі 37,4% змаглі назваць прыклады. Гэтая інфармацыя дае магчымасць выказаць здагадку пра тое, што людзі сутыкаюцца са складанасцямі атрымання інфармацыі пра мову, культуру і звязаныя з імі месцы і мерапрыемствы.

У сувязі з вынікамі апытання лічым актуальным стварэнне платформы, дзе мова і культура будуць транслявацца праз сучасную рэальнасць з выкарыстаннем актуальных інструментаў, фарматаў. Падобныя ініцыятывы ўжо існуюць: падкаст «Забі зяпу», дзе абмяркоўваюцца псіхалогія і культурная ідэнтычнасць; блог Ягора Яраш-Каранца (@yarashkaranets), які стварае эмацыйны відэаконтэнт пра моўную самарэфлексію; адукацыйны напрамак прадстаўлены «Курсамі беларускай мовы для дарослых» Міхася Чаркасава (@sarkasau) і платформай @mova_pasturova, якія дапамагаюць дарослым пераадолець моўныя бар'еры. Гэтыя ініцыятывы фарміруюць новую лічбавую прастору, дзе беларуская мова становіцца інструментам самавыяўлення і стварэння супольнасці. Але няма праекта, які б спалучаў усё вышэй пералічанае, менавіта таму складанне такой зручнай ды аб'ёмістай платформы можна разглядаць як крок да павелічэння даступнасці інфармацыі, звязанай з мовай, культурай. Таму быў заснаваны Telegram-канал «Родная-сучасная», дзе анонсы мерапрыемстваў спалучаюцца з вывучэннем мовы, традыцый і падборкамі беларускамоўных бізнесаў ды ініцыятыў.

Асобны кірунак папулярызацыі беларускай мовы і нацыянальнага каларыту – узаемадзеянне з замежнікамі і вывучэнне іх адносін да беларускай культуры. Усе удзельнікі апытання (з ЗША, Расіі, Украіны, Фінляндыі) чулі пра Беларусь, а больш за палову (53,8%) знаёмыя з яе культурнымі славетасцямі. Беларуская кухня аказалася найбольш вядомым і станоўча ўспрыманым элементам культуры: 90% удзельнікаў спрабавалі нацыянальныя стравы. У адкрытых адказах рэспандэнты адзначалі смак і арыгінальнасць страў, падкрэсліваючы шырокае выкарыстанне бульбы. Усе водгукі пра кухню былі станоўчымі, што сведчыць пра яе прывабнасць і патэнцыял для культурнай дыпламатыі. Нягледзячы на высокую цікавасць да Беларусі як турыстычнага кірунку (84,6% задумваліся пра візіт у Мінск), успрыманне беларускіх каштоўнасцей аказалася неадназначным. Толькі 15,4% лічаць, што яны могуць служыць прыкладам для іншых краін, тады як большасць (76,9%) не змагла адказаць на прапанаванае пытанне. Гэта можа сведчыць пра недастатковую інфармаванасць або складанасць інтэрпрэтацыі культурных і сацыяльных нормаў. Цікавым аспектам даследавання стала выяўленне аналагаў беларускіх святаў у іншых краінах. Удзельнікі згадвалі такія свята, як Івана Купала (Расія, Украіна), Juhannus (Фінляндыя) і нават Halloween, што падкрэслівае ўніверсальнасць некаторых культурных элементаў і іх патэнцыял для міжкультурнага дыялогу. У дадатак да анкетавання быў прымацаваны дакумент, дзе можна знайсці асноўныя паняцці, якія звязаны з беларускай культурай.

Разглядаючы вынікі абодвух апытанняў, можна сказаць, што людзям не хапае прысутнасці мовы ў рэальным жыцці, не на прасторах інтэрнэту, тым больш што нават у Мінску ёсць месцы, якія могуць дапамагчы хутка пагрузіцца ў беларускую культуру. Таму быў распрацаваны пешы маршрут па Мінску на адзін дзень для мінчан і замежнікаў, які праходзіць па культурных, гістарычных і гастронамічных мясцінах Мінска і выглядае як сапраўдная беларускамоўная вандроўка. Брашура, дзе каратка апісаны месцы і прычыны, па якіх іх варта наведаць прапанаваныя лакацыі, распрацавана на беларускай і англійскай мовах. У дадатак да маршруту была распрацавана зручная кніга-даведнік, у якой усе месцы апісваюцца больш падрабязна, што дазваляе праводзіць экскурсіі без гіда. Па выніках асабістых інтэрв'ю з прадстаўнікамі розных узроставых груп было выяўлена, што ідэя такога маршруту з'яўляецца актуальнай. Пункты маршруту: кавярні і рэстараны (для адпачынку і смачнай беларускай ежы): кавярня «Мроя», «Старавіленская карчма», рэстаран «Бульбашы», кафэ «У Янкі»; мастацтва і культура: Палац мастацтва, Нацыянальны мастацкі музей, Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета, Музей гісторыі тэатральнай і музычнай культуры; паэзія і літаратура: помнік Янку Купалу, Літаратурны музей Максіма Багдановіча, Літаратурны музей Петруся Броўкі; гістарычныя месцы: Манумент Перамогі, Дом-музей І з'езду РСДРП, Беларускі дзяржаўны

музей гісторыі ВАВ, Мінская гарадская ратуша; прыгожыя месцы для фота і адпачынку: Трыумфальная арка ў гонар воінаў-пераможцаў і парк Перамогі, Чырвоны дворык.

У заключэнне пералічым рэкамендацыі па развіцці і падтрымцы беларускай мовы і культуры ў розных сферах. **Адукацыя і школа:** узмацняць выкладанне беларускай мовы ў школах не толькі як асобнага прадмета, але і як мовы выкладання іншых дысцыплін; уведзіць больш інтэрактыўных форм навучання (тэатральныя пастаноўкі, дэбаты, праекты), каб мова асацыявалася з жывымі зносінамі, а не толькі з падручнікамі; падтрымліваць настаўнікаў, якія матывуюць вучняў выкарыстоўваць беларускую мову ў паўсядзённым маўленні. **Культурнае і грамадскае асяроддзе:** ствараць больш культурных мерапрыемстваў (фестывалі, канцэрты, выставы), дзе беларуская мова будзе натуральнай мовай зносінаў; падтрымліваць кнігавыданне і пераклад сучаснай літаратуры на беларускую мову, каб пашырыць выбар для чытачоў; развіваць кіно, серыялы і мультымедыя на беларускай мове, каб моладзь бачыла яе ў звыклых фарматах. **Паўсядзённае выкарыстанне:** стымуляваць з'яўленне кавярняў, крамаў, музеяў і сэрвісаў, дзе абслугоўванне вядзецца на беларускай мове; ствараць «моўныя клубы» і гутарковыя практыкі для тых, хто хоча трэніравацца ў нефармальнай абстаноўцы; заахвочваць выкарыстанне мовы ў сацыяльных сетках і блогах, каб яна гучала ў сучаснай камунікацыі. **Інфармацыйная і дзяржаўная палітыка:** рабіць беларускую мову больш прыметнай у публічнай прасторы (шыльды, транспарт, рэклама); падтрымліваць СМІ і інтэрнэт-платформы, якія выпускаюць кантэнт на беларускай мове; распрацоўваць дзяржаўныя і мясцовыя праграмы папулярызацыі мовы, пачынаючы з дзіцячых садкоў і заканчваючы ўніверсітэтамі. **Праца з матывацыяй і прэстыжам:** фарміраваць пазітыўны імідж мовы; паказваць, што валоданне беларускай мовай – гэта сучасна, прэстыжна і адкрывае новыя магчымасці; падкрэсліваць сувязь мовы з нацыянальнай ідэнтычнасцю і культурнай спадчынай, але пры гэтым паказваць яе актуальнасць у XXI стагоддзі.